

Toiletvoorzieningen Stadscentrum Rotterdam

Inventarisatie van het aanbod en van
ideeën voor uitbreiding

april 2009
een onderzoek in opdracht van de Centrumraad

Onderzoeker	Liesbeth Wendrich
Projectleider	Jolanda Verdurmen
Opdrachtgever	Centrumraad

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de auteurs vermenigvuldigd worden. Deze uitgave mag wel geheel of gedeeltelijk geciteerd worden, mits de auteurs daarbij vermeld worden en mits er geen wijzigingen in het geciteerde zijn aangebracht.

BOOM, Rotterdam, april 2009
Wendrich, E.C.M.

Bureau Onderzoek Op Maat (BOOM)
Goudsesingel 184
Postbus 29027
3001 GA Rotterdam
telefoon: 010 403 03 80
e-mail: info@boom-onderzoek.nl
internet: www.boom-onderzoek.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding voor de inventarisatie	1
1.2 Opzet inventarisatie	1
1.3 Verloop van de inventarisatie	2
2 Inventarisatie van het huidige aanbod	3
2.1 Verzamelde gegevens	3
2.2 Aanbod toiletvoorzieningen	3
2.2.1 Plattegrond	3
2.2.2 Overdag	5
2.2.3 Avond en nacht	5
2.2.4 Wildplasplekken Roteb	6
2.3 Knelpunten toiletvoorzieningen	6
3 Mogelijkheden tot uitbreiding van het aanbod	7
3.1 Knelpunten huidig aanbod	7
3.1.1 Overdag	7
3.1.2 Avond en nacht	8
3.2 Aanpassing of uitbreiding van het aanbod	8
3.2.1 Stadsmarinier	8
3.2.2 Ondernemersfederatie	9
3.2.3 Roteb	10
3.2.4 Rotterdam Marketing	10
3.2.5 Winkeliersvereniging Nieuwe Binnenweg	11
3.2.6 Winkeliersvereniging West-Kruiskade	11
3.2.7 Koninklijke Horeca Nederland	11
3.2.8 Dienst Stadstoezicht	12
3.2.9 OBR	12
3.3 Aansluiten bij geplande bouwprojecten	12
Bijlage 1 Huidig aanbod toiletvoorzieningen Stadscentrum	13
Bijlage 2 Straten waar Roteb extra schoonmaakt	17

Samenvatting

In het voorjaar van 2009 zijn de toiletvoorzieningen in het Stadscentrum van Rotterdam geïnventariseerd. Hiervoor zijn de bestaande toiletvoorzieningen in kaart gebracht en telefonische interviews met betrokken partijen afgenomen om de knelpunten en mogelijkheden tot uitbreiding in kaart te brengen. In deze inventarisatie zijn horecavoorzieningen buiten beschouwing gelaten. In deze samenvatting worden kort de belangrijkste uitkomsten op een rij gezet.

Wat is het aanbod aan toiletvoorzieningen in de verschillende delen van het Stadscentrum van Rotterdam op verschillende momenten van de dag?

Overdag zijn er in het Stadscentrum 14 toiletvoorzieningen beschikbaar. Twee hiervan functioneerden niet tijdens het onderzoek.

- In de avonden zijn er 13 toiletvoorzieningen, waarvan er 8 alleen voor mannen bruikbaar zijn (in de nacht is er 1 minder).

Welke knelpunten zijn er in het aanbod in de verschillende delen van het Stadscentrum?

- Er is praktisch geen (goede) bewegwijzering. Soms is er wel bewegwijzering, maar dan pas in de zeer nabije omgeving van het toilet. Meestal is er geen bewegwijzering.
- Veel voorzieningen zijn alleen overdag toegankelijk. Er zijn (buiten de horecagelegenheden om) in de avonden op slechts vier locaties toiletvoorzieningen die ook voor vrouwen, kinderen en rolstoelafhankelijke mensen toegankelijk zijn (en één hiervan functioneerde niet).
- Er is geen urilift in het gebied rond Binnenwegplein/ Beurs terwijl daar wel veel wordt geplast op straat.
- Veel voorzieningen bevinden zich niet op de begane grond.
- Overdag zijn er (behalve bij de horecagelegenheden) geen toiletvoorzieningen in de volgende gebieden:
  - Oude en Nieuwe Binnenweg;
  - West-Kruiskade;
  - Lijnbaan/Stadhuisplein;
  - deel Hoogstraat tussen bibliotheek/station Blaak en Beursplein;
  - Witte de Withstraat.
- Er zijn in het Stadscentrum 50 straten die door Roteb extra worden gereinigd, omdat er veel wordt geplast. Er zijn 7 straten waar meer dan 3 tot 5 keer in de week wordt gereinigd. Er wordt veel geplast:
  - in achterafstraatjes (en hofjes);
  - langs de meer begaande routes richting OV punten (bijvoorbeeld omgeving Binnenwegplein waar mensen langs komen op weg naar of komend van metrostation Beurs);
  - in de omgeving van OV punten (CS, Beurs, Blaak, Eendrachtsplein);
  - in de omgeving van parkeergarages.

De geïnterviewden noemen verder nog de volgende knelpunten:

- De Ondernemerfederatie vindt dat er meer openbaar toegankelijke toiletvoorzieningen moeten komen in het gehele Stadscentrum, ook overdag en in de winkelgebieden. Rotterdam Marketing vindt het een punt van aandacht voor winkelgebieden en uitgaansgebieden.
- Er zijn in de optiek van de Stadsmarinier vier gebieden waar meer aanbod aan toiletvoorzieningen moet komen. Een permanente voorziening, 24 uur per dag bij de Oude Haven en op de Witte de Withstraat. Een flexibel inzetbare voorziening bij uitgaansavonden en evenementen in

het gebied rond het Stadhuisplein. Een verbetering van het bestaande aanbod bij het Schouwburgplein.

- In de avond en de nacht concentreren de problemen zich op de uitgaansavonden in de uitgaansgebieden en in de looproutes van en naar deze gebieden. De geïnterviewden noemen de volgende knelpunten:
  - rondom CS en de uitloop richting CS vanuit het Stadhuisplein via de Lijnbaan;
  - Stadhuisplein;
  - Oude Haven;
  - Witte de Withstraat;
  - Schouwburgplein;
  - de Nieuwe Binnenweg;
  - West-Kruiskade.

Welke mogelijkheden zijn er voor verruiming van het bestaande aanbod?

De volgende ideeën zijn door de verschillende partijen genoemd:

- *Consortium*: een systeem dat in Duitsland is ontwikkeld, waarbij een consortium (Sanifer) verschillende partijen bij elkaar brengt die er gezamenlijk voor zorgen dat er schone en goede toiletvoorzieningen zijn die bovendien deels gratis zijn.
- *Toiletten bij het openbaar vervoer*: toiletvoorziening bij de metrostations.
- *Publiek private samenwerking*:
  - Samenwerking zoeken met bedrijven die nu veel geld kwijt zijn aan schoonmaak;
  - Toezicht en schoonmaak bij aanbod toiletvoorzieningen inrichten als een sociaal project waarbij werkzoekenden worden ingezet als toiletjuffrouw. Roteb heeft geïnteresseerden bij de Ro-bedrijven.
  - Ondersteuning van horecaondernemers op het Stadhuisplein bij het toezicht bij de mobiele toiletwagen.
- *Parkeergarages*: standaard toiletvoorzieningen in parkeergarages. Deze zijn vaak beheerd, dus er is dan gelijk toezicht bij de toiletvoorzieningen. Ook een mogelijkheid bij fietsenstallingen.
- *Aanpassen bouwverordening*: Bouw- en Woningtoezicht zou de bouwverordening kunnen aanpassen, zodat parkeergarages voortaan standaard worden voorzien van toiletvoorzieningen.
- *Openstellen toiletten horeca*: dit idee komt ook uit Duitsland, waarbij aangesloten horecagelegenheden ervoor zorgen dat hun toiletvoorziening schoon en verzorgd is en dat iedereen er gratis gebruik van mag maken. In ruil daarvoor geeft de gemeente 50 euro vergoeding per maand. De gelegenheden die zijn aangesloten zijn herkenbaar door een sticker met een logo en er wordt een plattegrond uitgebracht waarop deze gelegenheden zijn gemarkeerd. Koninklijke Horeca Nederland heeft aangegeven dat dit voor veel horecaondernemers geen optie is. De voorzitter van de winkeliersvereniging Nieuwe Binnenweg denkt dat horecaondernemers op de Nieuwe Binnenweg mogelijk wel bereid zijn om aan iets dergelijks mee te werken.
- *Inzet twee mobiele toiletwagens*. Overdag (maandag tot zondag tussen 11.00 en 18.00 uur) zouden de wagens op de Coolsingel/ Beursplein moeten staan. Op uitgaansavonden (donderdag tot en met zondag van 20.00 tot 04.00 uur) zouden de wagens verplaatst kunnen worden naar het Stadhuisplein en de Oude Haven (Haringvliet of beter nog Burgemeester van Walsumweg). De mobiele toiletwagen is een goede manier om erachter te komen of een extra voorziening ook leidt tot minder overlast. Als dit het geval is, dan kan het aanleiding zijn om er een permanente voorziening te creëren.
- *Strengere controle*: Als er eenmaal vaste voorzieningen zijn dan zouden de boetes verhoogd moeten worden en er moet meer gecontroleerd worden.

- *Ontwerpwedstrijd*: aansluiten bij Rotterdam als architectuurstad. Maak ook van de openbare toiletten iets spectaculairs qua design, bijvoorbeeld door kunstenaars of studenten te vragen een ontwerp hiervoor te maken. Doel is de toiletvoorzieningen aantrekkelijk te maken, het zo te ontwerpen dat men van buitenaf al het idee heeft dat het er schoon is, goed verlicht en veilig, ook voor vrouwen.

Randvoorwaarden

Voorwaarden voor goede toiletvoorzieningen zijn dat ze schoon, heel en veilig zijn en dat mensen ze weten te vinden. Dus goed beheer en onderhoud, toezicht (personeel), goede verlichting, goede schoonmaak en een goede bewegwijzering.

Bij welke bouwprojecten kan worden aangesloten?

De volgende bouwprojecten en ideeën voor uitbreiding van het aanbod zijn door de diverse partijen genoemd.

- Centraal Station (planning gereed 2013);
- Schouwburgplein (verbeteren voorzieningen);
- Nieuwe garage onder het Kruisplein;
- Coolsingel: te verbouwen Postkantoor en in de Kaas van Koolhaas (oplevering 2013);
- Binnenrotte: Markthal (oplevering 2013), de Rotta Nova (oplevering 2011).

Met betrekking tot huidige gebouwen zijn genoemd:

- gebouwtjes op de Coolsingel (bij de Slegte);
- de toiletten onder de Vlasmarkt (bij de Hoogstraat).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor de inventarisatie

In het kader van de grote evenementen in de binnenstad van Rotterdam is het evenementenbeleid uitgewerkt. Onderdeel van dit evenementenbeleid was het treffen van noodzakelijke voorzieningen gezien de grote bezoekersstromen. Eén van deze voorzieningen betreft het plaatsen van mobiele openbare toiletten. Tegelijkertijd is de vraag gesteld of het reguliere voorzieningenniveau van openbaar toegankelijke toiletten in de binnenstad voldoet aan de steeds grotere bezoekersaantallen in het Stadscentrum. Begin 2008 is een onderzoek omtrent ervaringen van bezoekers aan Rotterdam uitgevoerd door het Rotterdamse Burgerpanel en hierbij was één van de thema's waarop aanbevelingen werden gedaan de openbare toiletvoorzieningen in het Stadscentrum. In het voorjaar van 2008 heeft de gemeenteraad het college gevraagd om met beleidsvoorstellen te komen omtrent openbare toiletvoorzieningen.

In het kader van deze ontwikkelingen hebben de Stadsmarinier Centrum en de Centrumraad door Bureau Onderzoek Op Maat een inventarisatie laten uitvoeren naar de huidige toiletvoorzieningen in het Stadscentrum en de mogelijkheden voor uitbreiding hiervan.

1.2 Opzet inventarisatie

Het onderzoek moet inzicht bieden in het huidige aanbod aan toiletvoorzieningen in het Stadscentrum, in het tekort aan aanbod en in de mogelijkheden tot uitbreiding van de toiletvoorzieningen. Hierbij moet zowel aandacht worden besteed aan de mogelijkheden tot uitbreiding op de korte termijn en op de lange termijn, gezien de toekomstige ontwikkelingen in het gebied.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

1. Wat is het aanbod aan toiletvoorzieningen in de verschillende delen van het Stadscentrum van Rotterdam op verschillende momenten van de dag?
2. Welke knelpunten zijn er in het aanbod in de verschillende delen (tekort in aantallen en/of tekort aanbod voor specifieke doelgroepen)?
3. Welke mogelijkheden zijn er voor verruiming van het bestaande aanbod?
4. Met welke toekomstige ontwikkelingen moet men rekening houden voor wat betreft bezoekersaantallen?
5. Welke toekomstige uitbreiding in het aanbod aan toiletvoorzieningen wordt verwacht en welke andere uitbreidingsmogelijkheden voor de toekomst zijn er in de verschillende delen van het Stadscentrum?

Gebiedsafbakening

Het gebied waarop het onderzoek zich richt betreft het Stadscentrum. Het gaat dan vooral om het gebied waar de grootste aantallen bezoekers komen, zowel winkelend publiek als uitgaanspubliek. Het gaat om de volgende gebieden:

1. Kernwinkelgebied (tussen de 4 pleinen);
2. Delftsestraat en Schiestraat;
3. Witte de Withstraat/Schilderstraat;
4. Nieuwe Binnenweg en West-Kruiskade;
5. Meent en Rodezand;
6. Oude Haven en directe omgeving.

Aanpak

Het onderzoek is als volgt opgezet:

1. In kaart brengen toiletvoorzieningen aan de hand van een formulier waarop per voorziening verschillende gegevens worden genoteerd.
2. Telefonische interviews met betrokken partijen om de knelpunten en mogelijkheden tot uitbreiding van de toiletvoorzieningen in kaart te brengen.

1.3 Verloop van de inventarisatie

Het lijkt erop dat het onderwerp toiletvoorzieningen binnen de verschillende partijen geen apart onderwerp van beleid is. Hierdoor was het moeilijk om te achterhalen met wie er gesproken moet worden. Wij zijn dan ook een aantal keren doorverwezen en hebben ook andere mensen gesproken dan in eerste instantie was afgesproken.

Uitzonderingen daargelaten lijkt het er nu op dat de meeste partijen geen officieel standpunt innemen en ook geen uitgewerkte ideeën hebben over het aanbod van toiletvoorzieningen en eventuele uitbreiding hiervan. In ieder geval is dit niet bekend bij de personen die wij te spreken hebben gekregen. De partijen met de meest uitgewerkte ideeën zijn de Ondernemersfederatie Rotterdam City (OFRC) en de Stadsmarinier Centrum.

Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgezet. In hoofdstuk 2 gaan wij in op het huidige aanbod. Er is een plattegrond waarin het huidige aanbod aan toiletvoorzieningen is gemarkeerd en waarin is aangegeven op welke plekken Roteb extra schoonmaakt omdat er veel wordt geplast. Tevens gaan wij in op de knelpunten in het huidige aanbod aan toiletvoorzieningen.

Hoofdstuk 3 gaat over het toekomstige aanbod, we gaan hier in op de ideeën voor verbetering van het aanbod volgens geïnterviewde partijen.

In de bijlagen vindt u een matrix met een overzicht van het huidige aanbod aan toiletvoorzieningen en de kenmerken ervan en een stratenoverzicht van de plekken waar Roteb extra schoonmaakt.

2 Inventarisatie van het huidige aanbod

2.1 Verzamelde gegevens

De toiletvoorzieningen in het Stadscentrum zijn te onderscheiden in drie verschillende soorten:

- bij horecagelegenheden;
- bij de grote winkels;
- op overige locaties, zoals openbaar vervoer, bibliotheek etc.

Wij hebben het gebied systematisch afgelopen en per toiletvoorziening zijn de volgende gegevens genoteerd. De horecagelegenheden zijn hierbij niet meegenomen.

- locatie;
- soort voorziening (winkel of overige gelegenheid);
- openingstijden;
- gelegen op begane grond of bovenverdieping;
- bemand /onbemand;
- gratis toegankelijk of tegen betaling;
- doelgroepen (toegankelijkheid vrouwen, aanwezigheid gehandicaptentoilet, mogelijkheden kinderverzorging).

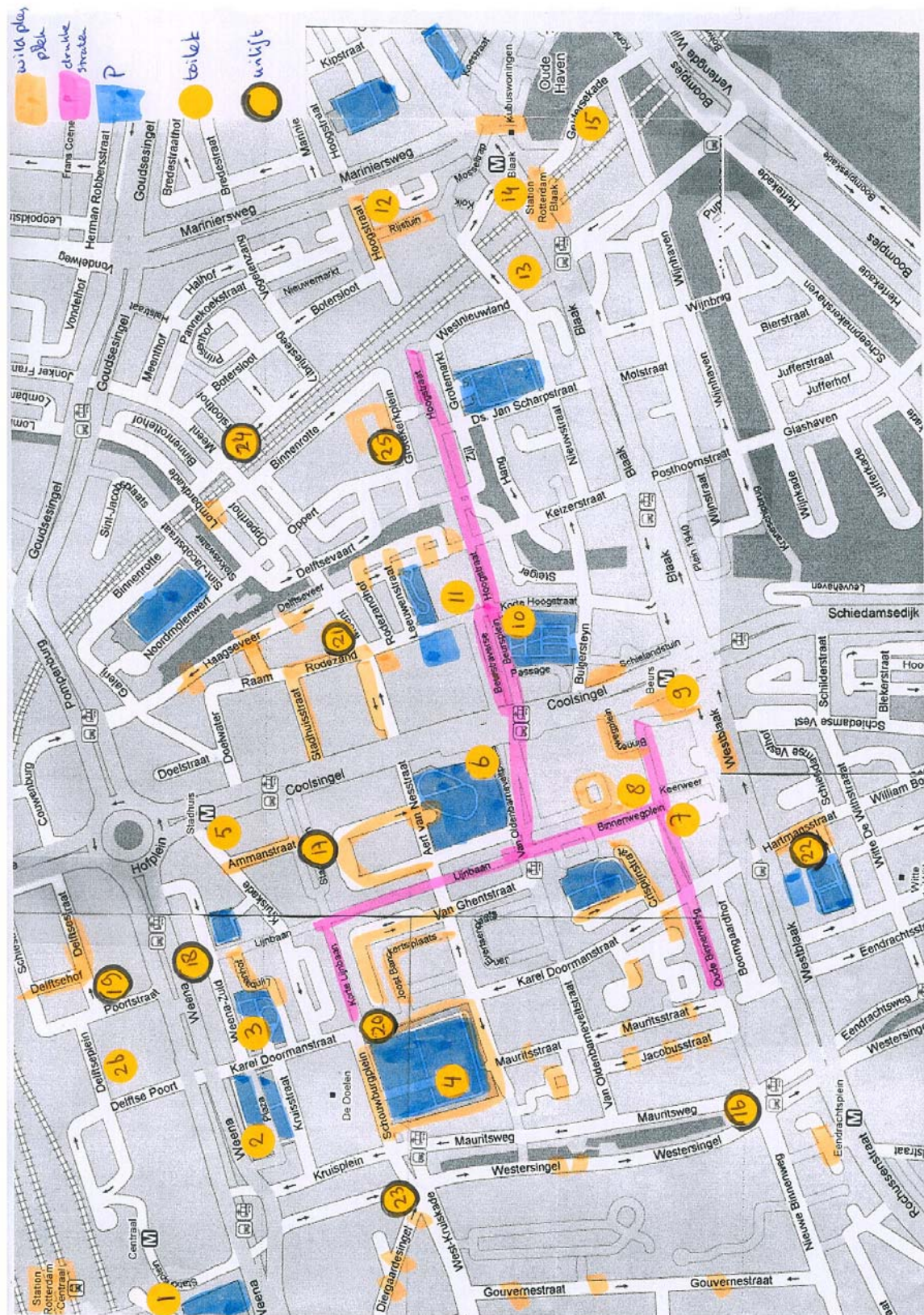
In de bijlage is een overzicht te vinden van de aangetroffen toiletvoorzieningen met bovenstaande gegevens. Tevens vindt u hier een lijst van de straten met veel gebruikte wildplasplekken waar Roteb extra schoonmaakt.

2.2 Aanbod toiletvoorzieningen

2.2.1 Plattegrond

Op de volgende pagina vindt u een plattegrond van het Stadscentrum met daarin aangegeven de toiletvoorzieningen, de wildplasplekken en de parkeergarages in het gebied. Tevens zijn de belangrijkste loopstromen op de plattegrond gemarkeerd. De nummering op de plattegrond komt overeen met de nummering van de toiletvoorzieningen in de bijlage 1.

Figuur 2.1 Plattegrond

Er zijn in het Stadscentrum 26 openbare toiletvoorzieningen. De verschillende voorzieningen zijn echter niet 24 uur per dag en ook niet voor iedereen toegankelijk. Van één voorziening is niet duidelijk wanneer deze toegankelijk is. In de volgende paragrafen gaan wij verder in op de voorzieningen.

2.2.2 Overdag

Overdag zijn er in het Stadscentrum 14 toiletvoorzieningen beschikbaar:

- 4 voorzieningen bevinden zich bij een knooppunt voor openbaar vervoer: bij CS, NS-Kiosk bij station Blaak (muntinworp), metro Beurs en metro Stadhuisplein (muntinworp);
- 2 voorzieningen bevinden zich in een parkeergarage (in de Karel Doormanstraat en onder het Schouwburgplein);
- 6 voorzieningen bevinden zich in een warenhuis of megastore: V&D, HEMA, Bijenkorf, Selexyz, Mediamarkt Binnenwegplein en winkelcentrum Plaza (muntinworp);
- 1 cabine bij het Bolwerk aan de Oostwijnstraat (muntinworp);
- toiletvoorziening in de openbare bibliotheek.

Daarnaast worden er op marktdagen (zaterdag, zondag en dinsdag) twee uriliften in werking gesteld (Meent/Binnenrotte en Grote Kerkplein) en is er een openbaar toilet open in de cabine bij de fietsenstalling aan de Binnenrotte. Deze uriliften zijn daar geplaatst in opdracht van de dienst Stadstoezicht.

Opmerkingen:

- Vier van deze toiletvoorzieningen openen door er muntgeld in te werpen. Bij ons bezoek werkten twee van deze voorzieningen niet.
- Bewegwijzering is niet of zeer beperkt aanwezig.
- De toiletvoorzieningen in de garages worden geopend door een toezichthouder. In de parkeergarage onder het Schouwburgplein is dit zeer onduidelijk aangegeven.
- Slechts 5 voorzieningen bevinden zich op de begane grond (waarvan er één niet functioneerde).

2.2.3 Avond en nacht

In de avonduren zijn er 13 toiletvoorzieningen, waarvan het grootste deel alleen voor mannen bruikbaar is.

- 2 voorzieningen bevinden zich bij een knooppunt voor openbaar vervoer: bij CS en metro Stadhuisplein (muntinworp);
- 2 voorzieningen bevinden zich in een parkeergarage (in de Karel Doormanstraat en onder het Schouwburgplein);
- 1 voorziening in winkelcentrum Plaza aan het Weena;
- Er zijn 8 uriliften die in opdracht van de Centrumraad zijn geplaatst.

Daarnaast zijn de bibliotheek en de Kiosk bij NS station Blaak in de vroege avond toegankelijk.

Tijdens koopavonden is het aanbod tot 21.00 uur groter, de 6 warenhuizen en megastores zijn dan geopend.

Het aanbod in de nacht is gelijk aan het aanbod in de avond, met die beperking dat de toiletvoorziening bij de metro van het Stadhuisplein dan niet meer toegankelijk is (open tot 01.00 uur).

Opmerkingen:

- Bewegwijzering is niet of zeer beperkt aanwezig.
- De toiletvoorzieningen in de garages worden geopend door een toezichthouder. In de parkeergarage onder het Schouwburgplein is dit onduidelijk aangegeven.

- De uriliften zijn donderdag-, vrijdag- en zaterdagavond vanaf 18.30 uur in bedrijf en worden de volgende ochtend om 07.00 weer naar beneden gelaten. Ze zijn alleen bruikbaar voor mannen.

2.2.4 Wildplasplekken Roteb

Er zijn in het Stadscentrum 50 straten die door Roteb extra worden gereinigd, omdat er veel wordt geplast (zie voor een overzicht bijlage 2). In 7 straten wordt 1 keer per week gereinigd, maar in de meeste straten (36) wordt twee maal per week gereinigd. Verder zijn er 7 straten nog waar vaker wordt gereinigd:

- Rondom het Centraal Station van NS (3x);
- Binnenwegplein bij de Blokker (voorheen Jungerhans) (3x);
- Binnenwegplein in de omgeving van Bram Ladage (4x);
- Coolsingel ter hoogte van het HBU kantoor (3x);
- Diverse plekken in de Gouvernestraat (3x);
- Omgeving Westewagenhof (3x);
- Stadhuisstraat (5x).

Er wordt veel geplast:

- in achterafstraatjes (en hofjes);
- langs de meer begaande routes richting OV punten (bijvoorbeeld omgeving Binnenwegplein waar mensen langs komen op weg naar of komend van metrostation Beurs);
- in de omgeving van OV punten (CS, Beurs, Blaak, Eendrachtsplein);
- in de omgeving van parkeergarages.

2.3 Knelpunten toiletvoorzieningen

Bij de inventarisatie van de toiletvoorzieningen zijn de volgende knelpunten door ons geconstateerd:

- Er is praktisch geen (goede) bewegwijzering. Soms is er wel bewegwijzering, maar dan pas in de zeer nabije omgeving van het toilet. Meestal is er geen bewegwijzering.
- Veel voorzieningen zijn alleen overdag toegankelijk. Er zijn (buiten de horecagelegenheden om) in de avonduren op slechts vier locaties toiletvoorzieningen die ook voor vrouwen, kinderen en rolstoelafhankelijke mensen toegankelijk zijn (en één hiervan functioneerde niet).
- Er is geen urilift in het gebied rond Binnenwegplein/ Beurs terwijl daar wel veel wordt geplast op straat.
- Veel voorzieningen bevinden zich niet op de begane grond.
- Overdag zijn er (behalve bij de horecagelegenheden) geen toiletvoorzieningen in:
  - het gebied Oude en Nieuwe Binnenweg;
  - het gebied West-Kruiskade;
  - Lijnbaan/Stadhuisplein;
  - deel Hoogstraat tussen bibliotheek/station Blaak en Beursplein.

3 Mogelijkheden tot uitbreiding van het aanbod

Voor de inventarisatie van de mogelijkheden tot uitbreiding van het aanbod hebben wij diverse partijen gesproken. Voor het afnemen van de interviews zijn checklisten opgesteld in overleg met de opdrachtgever. Deze checklisten zijn voorafgaande aan het interview opgestuurd naar de contactpersonen, zodat zij zich konden voorbereiden. Wij kregen van een aantal contactpersonen namen van andere medewerkers en hebben dan ook andere mensen gesproken dan in eerste instantie was afgesproken met de opdrachtgever.

De volgende partijen zijn geïnterviewd:

- OBR;
- Stadsmarinier Centrum;
- Roteb;
- Koninklijke Horeca Nederland;
- Stadstoezicht;
- Rotterdam Marketing;
- Ondernemersfederatie Rotterdam City;
- RET;
- Winkeliersvereniging West-Kruiskade;
- Winkeliersvereniging Nieuwe Binnenweg.

Uitzonderingen daargelaten lijkt het er op dat de meeste benaderde partijen geen officieel standpunt innemen en ook geen uitgewerkte ideeën hebben over het aanbod aan toiletvoorzieningen en eventuele uitbreiding hiervan. In ieder geval is dit niet bekend bij de personen die wij te spreken hebben gekregen. De partijen met de meest uitgewerkte ideeën zijn de Ondernemers Federatie Rotterdam City (OFRC) en de Stadsmarinier. Bij andere partijen lijkt het meer te gaan om een persoonlijke mening dan om een officieel standpunt van de organisatie.

Met Stadstoezicht en RET is alleen gesproken over hun aanbod in parkeergarages en metrostations. Bij de winkeliersverenigingen hebben wij ons beperkt tot het gebied waar de vereniging over gaat.

Een aantal partijen noemt de overlast van het wildplassen rondom evenementen als knelpunt. Deze overlast beperkt zich echter tot de periode dat de evenementen plaatsvinden en wordt met tijdelijke voorzieningen aangepakt. Dit valt daarom buiten deze inventarisatie.

3.1 Knelpunten huidig aanbod

3.1.1 Overdag

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat er overdag geen probleem is en dat het huidige aanbod aan toiletvoorzieningen voldoet (OBR, Roteb, Koninklijke Horeca en Stadsmarinier). Bezoekers van de stad kunnen terecht bij de horeca, grootwinkelbedrijven en andere toiletvoorzieningen.

De Ondernemerfederatie vindt dat er in de hele stad, en specifiek in het centrum veel te weinig openbare toiletten zijn. Er moeten meer openbaar toegankelijke toiletvoorzieningen komen in het

gehele Stadscentrum, ook overdag en in de winkelgebieden. Het aanbod dat er nu is, bijvoorbeeld in de grootwinkelbedrijven voldoet niet. Die toiletten zijn in principe bedoeld voor de klanten. Het streven van de gemeente is om meer toeristen te trekken. Er komen nu op jaarbasis 18 miljoen mensen in het centrum van Rotterdam. Het streven is om dit in de komende 5 jaar te verhogen naar 20 miljoen per jaar. De Ondernemersfederatie is van mening dat een stad zijn gastvrijheid moet tonen door het aanbieden van goede en voldoende voorzieningen, waaronder dus ook openbare toiletvoorzieningen. Rotterdam moet als grote stad niet onder doen voor ander grote steden in Europa. Ook de vertegenwoordiger van de Roteb is gevoelig voor dit argument.

Rotterdam Marketing heeft geen officieel standpunt in deze, maar vindt het, gezien de resultaten van het burgerpanel, wel een punt van aandacht voor winkelgebieden en uitgaansgebieden.

De Nieuwe Binnenweg en West-Kruiskade zijn ook druk bezochte gebieden, hoewel ze niet echt tot het Stadscentrum gerekend worden. De vertegenwoordiger van de winkeliersvereniging van de Nieuwe Binnenweg geeft aan dat er te weinig aanbod is, de meeste mensen zoeken hiervoor dan een horecagelegenheid op. Op de West-Kruiskade ontstaat veel overlast in de avond en nacht.

3.1.2 Avond en nacht

In de avond en de nacht concentreren de problemen zich op de uitgaansavonden in de uitgaansgebieden en in de looproutes van en naar deze gebieden. De Roteb geeft aan dat het hele Stadscentrum als uitgaansgebied een probleem is, maar ziet in drie gebieden de grootste knelpunten:

- rondom CS en de uitloop richting CS vanuit het Stadhuisplein via de Lijnbaan;
- Stadhuisplein;
- Oude Haven.

De Stadsmarinier voegt hier de Witte de Withstraat en het Schouwburgplein aan toe.

Op de Nieuwe Binnenweg en West-Kruiskade is er volgens de winkeliersverenigingen elke avond overlast.

3.2 Aanpassing of uitbreiding van het aanbod

We zullen hieronder de ideeën van de verschillende partijen apart presenteren.

3.2.1 Stadsmarinier

De Stadsmarinier geeft de voorkeur aan een systeem dat in Duitsland langs de snelwegen is ontwikkeld. Daar heeft het consortium Sanifer verschillende partijen bij elkaar gebracht en gezamenlijk zorgen zij ervoor dat er langs de snelwegen schone en goede toiletvoorzieningen zijn die bovendien deels gratis zijn (het bonnetje voor de entree van het toilet van 50 cent is een kortingsbon bij het volgende tankstation bij een aankoop in de winkel of het restaurant). Het idee is geïnitieerd door de Duitse overheid die het aan het consortium heeft uitbesteed. De investering wordt door een consortium gedaan en de pacht en de uitbating is uitbesteed. Dit systeem betaalt zich terug. De expertise zou bij Sanifer gehaald kunnen worden door het OBR of de Centrumraad.

Er zijn in de optiek van de Stadsmarinier vier gebieden waar meer aanbod aan toiletvoorzieningen moet komen. De Nieuwe Binnenweg en West-Kruiskade zijn hier buiten beschouwing gelaten omdat dit niet onder de stadsmarinier valt. Op CS wordt in de toekomstige plannen een goed aanbod gecreëerd.

1. Het gebied Stadhuisplein - Kruiskade - Weena

Op het Stadhuisplein zou in de avond en nacht tijdens de uitgaansavonden en bijvoorbeeld bij evenementen een flexibel inzetbare voorziening moeten komen.

2. Oude Haven - Blaak - markt - kubuswoningen

Hier is in een woonwijk een uitgaansgebied met 41 cafés gecreëerd zonder toiletvoorzieningen. Hier zou een permanente voorziening moeten komen (7 dagen in de week 24 uur per dag). Dit ten behoeve van het uitgaanspubliek in het gebied (50% van de horeca gelegenheden in de Oude Haven heeft een nachtvergunning), van de mensen die gebruik maken van het OV (reizigers komen daar van 7 's ochtends tot 1 uur 's nachts en ook de nachtbus stopt op Blaak) en mensen die werken en winkelen op de markt (straten om 4 uur met opbouw).

3. Schouwburgplein

De overlast is hier verminderd sinds de plaatsing van de urilift. De toiletten in de parkeergarage voldoen niet in de huidige vorm: niet bewaakt, niet schoon. Daar moet een beheersconstructie op: dus goed beheer en onderhoud, toezicht, goede verlichting, goede schoonmaak en een goede bewegwijzering. Dan zou het gebied goed voorzien zijn.

4. Witte de Withstraat

Er komt hier veel publiek van de bioscoop, voor restaurantjes en hippe tentjes. Ook hier geldt dat er voor gekozen is om het gebied op te krikken en aantrekkelijk te maken voor publiek, maar dat er geen voorzieningen zijn getroffen. Er is een parkeergarage en een urilift op de Hartmanstraat en de meldingen nemen af. Maar ook hier geldt dat er 24 uur per dag 7 dagen in de week een voorziening moet komen.

3.2.2 Ondernemersfederatie

Zoals hiervoor al aangegeven vindt de Ondernemersfederatie dat er openbaar toegankelijke toiletvoorzieningen moeten komen in het gehele Stadscentrum, waarbij er ook overdag in de winkelgebieden een aanbod zou moeten zijn. In de uitgaansgebieden zou het om een 24 uren aanbod moeten gaan. In de winkelgebieden om een aanbod op winkeltijden.

De voornaamste passantenstromen lopen over de Lijnbaan, Beurstraverse, Hoogstraat, CS en Blaak. Je kunt daar al intekenen waar de voorzieningen zouden moeten komen. Aan de ene kant zijn daar de RET en NS stations, die een aanbod zouden kunnen doen. Maar onderweg van het ene naar het andere station is er dan niets. Ondernemersfederatie heeft het idee dat het probleem al voor een groot deel gedekt zou worden als alle metrostations een toiletvoorziening zouden hebben. Er is hierover overleg geweest tussen Ondernemersfederatie en de RET. De RET staat hier wel voor open.

Het schoonhouden van de wildplasplekken kost bedrijven veel geld. De Ondernemersfederatie denkt dat deze bedrijven wel bereid zouden zijn een klein deel van dat geld te stoppen in het onderhoud van een goede toiletvoorziening als dit er ook toe zou leiden dat er minder overlast (en dus schoonmaakkosten) is. Er zou dan wel ook streng gecontroleerd moeten worden.

De Ondernemersfederatie stelt voor om een aanbod te creëren door publiek private samenwerking en door het op het te zetten als een sociaal project waarbij werkzoekenden kunnen worden ingezet. De exploitatie en het schoonhouden zou wat hem betreft ambtelijk geregeld moeten worden. Het initiatief moet ambtelijk worden opgepakt door de Centrumraad en of de Stadsmarinier. Zij

zullen moeten inventariseren of het mogelijk is om toiletvoorzieningen vanuit een sociaal project bemand te krijgen. Vervolgens kunnen er private partijen (eigenaren) bij gezocht worden om te zoeken naar geschikt locaties. De Ondernemersfederatie kan hierbij ondersteuning bieden door het bij elkaar brengen van de private partijen en de overheid.

Vanuit de Ondernemersfederatie komt daarnaast het idee dat Bouw- en Woningtoezicht de bouwverordening zou kunnen aanpassen, zodat parkeergarages voortaan standaard worden voorzien van toiletvoorzieningen.

Daarnaast wordt er door de Ondernemersfederatie gewezen op de Vlasmarkt bij de Hoogstraat. Daaronder zijn toiletten, die al lange tijd zijn afgesloten. Dat zou een goede locatie zijn.

3.2.3 Roteb

Nadeel van de urilift op het Stadhuisplein is dat deze in het zicht staat van alle bezoekers op de terrassen, wat in de zomermaanden, als het lang licht is, voor mensen een belemmering kan zijn. Roteb denkt daarom aan de mogelijkheid om twee mobiele toiletwagens in te zetten. Overdag (maandag tot zondag tussen 11.00 en 18.00 uur) zouden de wagens op de Coolsingel/ Beursplein moeten staan. Op uitgaansavonden (donderdag tot en met zondag van 20.00 tot 04.00 uur) zouden de wagens verplaatst worden naar het Stadhuisplein en de Oude Haven (Haringvliet of beter nog Burgemeester van Walsumweg).

Randvoorwaarde is dat er toezicht komt in de vorm van een toilet dame, waarbij er afspraken moeten worden gemaakt met de politie en met de portiers van de uitgaansgelegenheden. De toiletwagen moet dan wel in het zicht staan van de portiers. De Roteb heeft medewerkers bij de zogenaamde Ro-bedrijven (opgericht in het kader van werkgelegenheidsdoelstellingen) gepolst en er zijn vrouwen die geïnteresseerd zijn om toiletjuffrouw te worden, ook in de nachtelijke uren.

Als er eenmaal vaste voorzieningen zijn dan zouden de boetes verhoogd moeten worden en er moet meer gecontroleerd worden.

3.2.4 Rotterdam Marketing

Rotterdam Marketing ziet het niet als haar taak om zich bezig te houden met het aanbod van toiletvoorzieningen. Het is de taak van Rotterdam Marketing om de stad (het product) te verkopen.

Zij hebben dan ook geen officieel standpunt ten aanzien van de toiletvoorzieningen. Wel is de organisatie een voorstander van permanente voorzieningen in drukke winkelgebieden en uitgaansgebieden en zijn zij bereid om mee te denken.

Een idee is om aan te sluiten bij Rotterdam als architectuurstad. Maak ook van de openbare toiletten iets spectaculairs qua design, bijvoorbeeld door kunstenaars of studenten te vragen een ontwerpwedstrijd te doen. Doel is de toiletvoorzieningen aantrekkelijk te maken, het zo te ontwerpen dat men van buitenaf al het idee heeft dat het er schoon is, goed verlicht en veilig, ook voor vrouwen.

Een ander idee is een systeem uit een Duitse gemeente, waarbij aangesloten horecagelegenheden ervoor zorgen dat hun toiletvoorziening schoon en verzorgd is en dat iedereen er gratis gebruik van mag maken. In ruil daarvoor geeft de gemeente 50 euro vergoeding per maand. De gelegenheden die zijn aangesloten zijn herkenbaar door een sticker met een logo en er wordt een plattegrond uitgebracht waarop deze gelegenheden zijn gemarkeerd.

3.2.5 Winkeliersvereniging Nieuwe Binnenweg

Het probleem van wildplassen speelt in dit gebied al lang. Er zijn een paar jaar geleden uriliften geplaatst, maar dat heeft het probleem niet verminderd. Bovendien zijn uriliften niet geschikt voor vrouwen.

Het aanbod op de Nieuwe Binnenweg bestaat vooral uit toiletten in de horecagelegenheden. De voorzieningen zijn daar vaak niet goed onderhouden. De vertegenwoordiger van de winkeliers en horeca op de Nieuwe Binnenweg denkt dat het aanbod hier niet zozeer uitgebreid moet worden, maar dat er geïnvesteerd moet worden in een structurele *verbetering* van de toiletvoorzieningen in de horeca. Ook moet er duidelijk aangegeven worden waar toiletvoorzieningen zijn in de horeca. De gang naar de toiletvoorzieningen moet makkelijker gemaakt worden en daar moet in geïnvesteerd worden. Hij denkt dat na *nauw overleg met de ondernemersvereniging* de horecagelegenheden er voor open zullen staan. Het moet echt in overleg met de ondernemersvereniging waarbij duidelijk is wat er samen gedaan kan worden met de Centrumraad en andere partners. Als er een plan voor is dan willen ze daar zeker over nadenken.

Het Duitse systeem dat Rotterdam Marketing als voorbeeld meegaf zou mogelijk een idee zijn in deze buurt.

3.2.6 Winkeliersvereniging West-Kruiskade

De vertegenwoordiger van de winkeliersvereniging West-Kruiskade vindt dat er op aanlooproutes naar CS, het centrum en uitgaansgelegenheden een toiletvoorziening moet zijn. Als men van Rotterdam een uitgaansstad wil maken, dan moet de gemeente daar voor zorgen.

Hij verwacht niet dat de horeca op de West-Kruiskade hun voorzieningen willen openstellen en uitbreiden, omdat ze bang zijn om daarmee drugsoverlast in huis te halen. De winkeliersvereniging zou voor het eigen gebied graag toiletvoorzieningen hebben op het Kruisplein en op het Tiendplein. Op het Kruisplein is wel een urilift, maar overdag is er een probleem, omdat de uriliften er dan niet zijn.

Het zou een goed idee zijn om standaard toiletvoorzieningen aan te bieden in parkeergarages. Deze zijn vaak beheerd, dus er is dan gelijk toezicht bij de toiletvoorzieningen. Zo zou er ook in de parkeergarage onder het Kruisplein een toiletvoorziening moeten komen.

3.2.7 Koninklijke Horeca Nederland

Volgens de geïnterviewde van de Koninklijke Horeca Nederland is het overdag en doordeweek geen probleem om in de horeca naar het toilet te gaan als mensen dit vragen. 's Avonds is dat wel een probleem, omdat je dan vaak entree moet betalen. Voor de ondernemers is het al moeilijk genoeg met het nieuwe rookbeleid om te overzien wie al betaald hebben. Bovendien willen de ondernemers geen ongewenste mensen binnen krijgen.

De geïnterviewde heeft het idee dat de horecaondernemers niet bereid zijn om een financiële bijdrage te leveren, maar dat ze wel ondersteuning zouden willen bieden bij het toezicht. Zo zouden de portiers bij het Stadhuisplein een oogje in het zeil kunnen houden bij de mobiele toiletwagen op het Stadhuisplein.

De mobiele toiletwagen is een goede manier om erachter te komen of een extra voorziening ook leidt tot minder overlast. Als dit het geval is, dan kan het aanleiding zijn om er een permanente voorziening te creëren. Mogelijk kunnen de gebouwtjes op de Coolsingel (bij de Slegte) gebruikt worden om een permanente toiletvoorziening te creëren.

3.2.8 Dienst Stadstoezicht

Eén van de mogelijkheden tot uitbreiding van toiletvoorzieningen is het creëren van toiletvoorzieningen bij parkeergarages en fietsenstallingen. Het voordeel is dat deze plekken ook in de avonden toegankelijk zijn en dat er al toezicht is.

Toiletvoorzieningen bij openbare parkeergarages

De parkeergarages van de dienst Stadstoezicht zijn onlangs gerenoveerd en er zijn geen plannen voor uitbreiding van het aanbod aan toiletvoorzieningen. In het gebied zoals dit voor deze inventarisatie is vastgesteld beheert Stadstoezicht alleen de parkeergarage onder het Schouwburgplein. Hier zijn 4 toiletten die op afstand worden geopend door een medewerker van Stadstoezicht. Voor de schoonmaak van de toiletten in de parkeergarages heeft Stadstoezicht een bedrijf ingehuurd. Er zijn verschillende afspraken over het aantal maal dat de toiletten worden schoongemaakt. Het schoonmaakbedrijf stuurt zelf regelmatig controleurs. De toezichthouders van Stadstoezicht controleren de toiletten tijdens de rondes, dat is een paar keer per dag. Als de toiletten niet schoon zijn dan moeten zij het zelf schoonmaken of het schoonmaakbedrijf bellen. Stadstoezicht heeft het idee dat de schoonmaak van de toiletten hiermee goed is afgedekt.

Toiletvoorzieningen bij fietsenstallingen

In Rotterdam bestaat er geen aanbod bij fietsenstallingen. Volgens de geïnterviewde partijen zijn er geen plannen om aanbod te creëren bij fietsenstallingen.

3.2.9 OBR

Bij het OBR hebben wij geen medewerkers kunnen interviewen die zich bezig houden met het ontwikkelen van beleid ten aanzien van het voorzieningenaanbod, zoals het aanbod aan toiletvoorzieningen. De persoon die wij spraken heeft de indruk dat er geen gebrek aan toiletvoorzieningen is. Hij vindt het overigens een goed idee om de mobiele toiletwagen te gebruiken om na te gaan of een extra voorziening ertoe leidt dat er minder overlast is en om te kijken of er sowieso behoefte is aan een toiletvoorziening.

3.3 Aansluiten bij geplande bouwprojecten

Aan de geïnterviewden is gevraagd welke uitbreidingsmogelijkheden er in de toekomst zullen zijn, gezien de geplande bouwprojecten in het Centrum. De volgende bouwprojecten en ideeën voor uitbreiding van het aanbod zijn door de diverse partijen genoemd.

- Op het Centraal Station (planning gereed 2013) wordt in het aanbod aan toiletvoorzieningen rekening gehouden met toenemende bezoekersstromen tot 70 miljoen op jaarbasis.
- Op het Schouwburgplein zouden kwalitatief goede voorzieningen moeten komen. De huidige voorziening in de parkeergarage voldoet volgens de geïnterviewde partijen niet. Ook in de nieuwe garage onder het Kruisplein zouden kwalitatief goede toiletvoorzieningen moeten komen.
- Op de Coolsingel zouden voorzieningen kunnen worden aangebracht in het te verbouwen Postkantoor en in de Kaas van Koolhaas (oplevering 2013).
- Op de Binnenrotte komt de Markthal (oplevering 2013). Hier is voorzien dat er 8 groepen met toiletvoorzieningen komen. De markthal is echter alleen overdag open.
- Naast de markthal komt een hoge toren, de Rotta Nova (oplevering 2011). Daar zou in de plint een permanente voorziening kunnen komen zodat de Hoogstraat is voorzien. De Stadsmariener denkt aan een voorziening die 24 uur per dag, 7 dagen in de week toegankelijk is.

Bijlage 1 Huidig aanbod toiletvoorzieningen Stadscentrum

Op de volgende pagina vindt u een overzicht van de toiletvoorzieningen die wij hebben aangetroffen in het Stadscentrum. De horecagelegenheden zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

nr.	adres	beschrijving locatie	soort voorziening	bewegwijzering	bemand	betaling	toilet BG
1	Centraal Station	NS	OV	beperkt	x	x	
1	Centraal Station	NS	OV	beperkt		x	
2	Weena	Winkelcentrum Plaza	overdekt winkelgebied			x	x
3	Karel Doormanstraat	Q-park	parkeergarage		x		x
4	Schouwburgplein	parkeergarage Stz	parkeergarage				
5	Station Stadhuisplein	metro Coolsingelzijde	OV, Sanitronics			x	
6	Coolsingel	Bijenkorf	warenhuis		x	x	
7	Binnenwegplein	Media Markt	megastore				
8	Binnenwegplein	Selexyz Donner	megastore	beperkt	x	x	
9	Station Beurs	beneden naast AH	OV	beperkt	x	x	
10	Beursplein	HEMA	warenhuis		x	x	
11	Hoogstraat	V&D	warenhuis		x	x	
12	Hoogstraat	bibliotheek	bibliotheek		x	x	x
13	Binnenrotte	markt, fietsenstalling	portocabin	beperkt	x	x	
14	Station Blaak	in Kiosk, van NS	OV, zelfreinigend			x	x
15	Oostwijnstraat	bij café Bolwerk	zelfreinigende cabine OBR		nvt		x
16	Hermesplantsoen	bij het oude tramhuis	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
17	Stadhuisplein		urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
18	Weena	bij de Blauwe Vis	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
19	Delftsestraat/ Poortstraat	Delftsestraat/ Poortstraat	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
20	Karel Doormanstraat	bij patatwagen bij Schouwburgplein	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
21	Meent/Rode Zand	Meent/Rode Zand	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
22	Hartmanstraat	bij de parkeergarage	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
23	Diergaardesingel	hoek Kruisplein	urilift Centrumraad		nvt	nvt	x
24	Binnenrotte/Meent		urilift Stadstoezicht		nvt	nvt	x
25	Grote Kerkplein		urilift Stadstoezicht		nvt	nvt	x
26	Delftseplein		zelfreinigende cabine OBR		nvt	?	x

nr.	adres	beschrijving locatie	man	vrouw	rolstoel	baby	ochtend	middag	avond	koopavond	's nachts	tijden
1	Centraal Station	NS	x	x	x	x	x	x	x	x		8.30 - 20.30
1	Centraal Station	NS	x	x	x		x		x	x	x	21.00 - 07.00
2	Weena	Winkelcentrum Plaza	x	x			x	x	x	x		ook zondag
3	Karel Doormanstraat	Q-park	x	x	x	?	x	x	x	x	x	
4	Schouwburgplein	parkeergarage Stz	x	x	x		x	x	x	x	x	24 - 7
5	Station Stadhuisplein	metro Coolsingelzijde	x	x	?	?	x	x	x	x		
6	Coolsingel	Bijenkorf	x	x	x	x	x	x		x		ook zondag
7	Binnenwegplein	Media Markt	x	x	x		x	x		x		ook zondag
8	Binnenwegplein	Selexyz Donner	x	x	x	x	x	x		x		ook zondag
9	Station Beurs	beneden naast AH	x	x	x	x	x	x				07.00 - 18.00
10	Beursplein	HEMA	x	x	x	x	x	x		x		ook zondag
11	Hoogstraat	V&D	x	x	x	x	x	x		x		ook zondag
12	Hoogstraat	bibliotheek	x	x	x	x	x	x	(x)			*
13	Binnenrotte	markt, fietsenstalling	x	x	x	x	marktdagen					
14	Station Blaak	in Kiosk, van NS	x	x	x		x	x	(x)			**
15	Oostwijnstraat	bij café Bolwerk	x	x			x	x	(x)			
16	Hermesplantsoen	bij het oude tramhuis	x						x	x	x	
17	Stadhuisplein		x						x	x	x	
18	Weena	bij de Blauwe Vis	x						x	x	x	
19	Delftsestraat/ Poortstraat	Delftsestraat/ Poortstraat	x						x	x	x	
20	Karel Doormanstraat	bij Schouwburgplein	x						x	x	x	
21	Meent/Rode Zand	Meent/Rode Zand	x						x	x	x	
22	Hartmanstraat	bij de parkeergarage	x						x	x	x	
23	Diergaardesingel	hoek Kruisplein	x						x	x	x	
24	Binnenrotte/Meent		x				marktdagen					
25	Grote Kerkplein		x				marktdagen					
26	Delftseplein		x	x	?	?	?	?	?	?	?	

* di-wo-don-vr: 10.00 - 20.00, ma: 13.00 - 20.00, za: 10.00 - 17.00, zon: sept - mei 13.00 - 17.00

** doordeweek: 07.00 -19.30, za: 09.00 -18.30, zo: 12.00 - 18.00

Bijlage 2 Straten waar Roteb extra schoonmaakt

Hieronder volgt een overzicht van de straten in het centrumgebied waar Roteb extra schoonmaakt vanwege wildplassen. Over het algemeen wordt er 2x per week schoongemaakt, soms 1x of juist vaker. Dit staat dan tussen haakjes weergegeven.

1. 1e Westewagenhof (3x)
2. Westewagenstraat
3. Aert van Neshof
4. Ammanstraat
5. Batavierenstraat
6. Binnenrotte (1x)
7. Binnenwegplein (4x)
8. Binnenwegplein (3x)
9. Blaak
10. Coolsestraat
11. Coolsingel
12. Coolsingel (3x)
13. Coolsingel
14. Crispijnstraat
15. van Bijlandstraat
16. CS (3x)
17. Delfsehof en Delfsestraat
18. Diergaardesingel
19. Drievriendenstraat
20. Eendrachtsplein/rochussenstraat (1x)
21. Gouvernestraat (3x)
22. Haagseveer
23. Hartmanstraat (1x)
24. Hennekijnstraat
25. Hoogstraat
26. Jacobusstraat
27. Joost Banckertplaats
28. Karel Doormanhof
29. Kareldoormanstraat
30. Laurenskerk
31. Lijnbaanhof
32. Mauritsstraat
33. Meent
34. Meent /hoek Rode Zand
35. Rijstuijn
36. Rodezand
37. Schouwburgplein
38. Slepersvest
39. Stadhuisstraat (5x)
40. Zandstraat
41. Tiendplein (1x)
42. Tom Mandershof

- 43. Van Ghentstraat
- 44. Zoutmanstraat
- 45. Van Oldebarnevelthof
- 46. Van Speykstraat
- 47. Weena zuid (1x)
- 48. Weena (1x)
- 49. Westblaak 180 (1x)
- 50. Westersingel